

TROMS fylkeskommune

ROMSSA fylkkasuohkan

RETNINGSLINJER FOR TILPASSET OPPLÆRING OG SPESIALUNDERVISNING

I henhold til Opplæringslova og forskrifter med forarbeid og kommentarer av 1.9.2010.

Redigert: Desember 2011

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
2. VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	5
2.1. RETT TIL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	5
2.2. VILKÅR FOR INNTAK TIL VIDEREGÅENDE TRINN 1	5
2.3. TILPASSET OPPLÆRING	5
2.4. RETT TIL SPESIALUNDERVISNING	5
2.5. RUTINER FOR SØKNAD OM SPESIALUNDERVISNING I LØPET AV SKOLEÅRET	6
2.6. SAKKYNDIG VURDERING	6
3. SØKNAD OG BEHANDLING AV DENNE	7
3.1. SØKNADSRISTER	7
3.2. VEDLEGG SOM SKAL FØLGE I. FEBRUAR SØKNADER	7
3.3. RETT TIL INNTAK PÅ ET SÆRSKILT PRIORITERT UTDANNINGSPROGRAM VG.1	7
3.4. SØKNADER OM OPPLÆRING UTOVER 3 ÅR	8
3.5. SAKSGANG	8
3.6. KLAGERETT	9
4. ENKELTVEDTAK OM SPESIALUNDERVISNING, IOP OG KLAGERETT	9
4.1. ENKELTVEDTAK	9
4.2. INDIVIDUELL OPPLÆRINGSPLAN OG HALVÅRSVURDERING	10
4.3. PROSEDYRE VED KLAGE PÅ SPESIALUNDERVISNING	11
4.4. KVALITETSSIKRING	11
5. OPPLÆRING I BEDRIFT	12
5.1. LÆREKANDIDATORDNINGEN	12
5.2. VIKTIGE BEGREPER	12
5.3. HVEM ER AKTØRER?	13
6. RETT TIL OPPLÆRING I OG PÅ TEGNSPRÅK	15
6.1. TEGNSPRÅK	15
7. RETT TIL OPPLÆRING I PUNKTSKRIFT	15
7.1. PUNKTSKRIFT	15
8. TILRETTELAGT BOTILBUD	15
8.1. INTERNAT VED RÅ VIDEREGÅENDE SKOLE	15
9. MINORITETSSPRÅKLIGE SØKERE	16
9.1. VILKÅR FOR INNTAK TIL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING	16
9.2. SØKERE FRA GRUNNSKOLEN 16-20 ÅR – HVEM HAR UNGDOMSRETT?	16
9.3. VOKSNE 20-24 ÅR MED UNGDOMSRETT	16
9.4. VOKSNE OVER 25 ÅR SOM SØKER TIL ORDINÆRT TILBUD	17
9.5. SØKER UTEN UNGDOMSRETT: 16-24 ÅRINGER SOM IKKE KAN DOKUMENTERE GRUNNSKOLE- KOMPETANSE	17
9.6. KOMPETANSEKARTLEGGING 2011-2012	17
9.6. SØKNAD OM SÆRSKILT SPRÅKOPPLÆRING I SKOLEN	18
10. GJESTEELEVER	19
10.1. PROSEDYRE	19
11. OPPLÆRING I SOSIALE OG MEDISINSKE INSTITUSJONER	19
11.1 SMI-SKOLENS ANSVARSOMRÅDE	19
11.2. OPPLÆRING FOR BARN OG UNGDOM I SOSIALE INSTITUSJONER	20
12. VOKSENOPLÆRING	20
12.1. VOKSENRETT	20
13. PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK TJENESTE	21

13.1. ARBEIDSOMRÅDE.....	21
14. OPPFØLGINGSTJENESTEN	21
14.1. ARBEIDSOMRÅDE.....	21

1. Innledning

Dette er Troms fylkeskommunes orientering om tilpasset opplæring og spesialundervisning innenfor fylkeskommunens ansvarsområde. Det tas utgangspunkt i opplæringsloven med forskrifter, herunder læreplaner, læringsplakaten og veiledere, forvaltningsloven, fylkestingsmeldingen "*Det kunnskapsrike nord*" og strategiplan for videregående opplæring i Troms 2010-2013 "*Tid for mestring*". For ytterligere lesning om tilpasset opplæring vises det til www.udir.no. Det finnes en egen fylkeskommunal veileder som tar for seg vurdering og dokumentasjon, "*Retningslinjer for vurdering*".

Målet med informasjonsheftet er at alle som har tilknytning til videregående opplæring og opplæring i sosiale- og medisinske institusjoner skal vite hvor skillet går mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning, at det blir felles begrepsbruk, ansvarsavklaring og prosedyre for hvordan en går frem dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, samt å orientere om årlige kvalitetssikringsrutiner Fylkesutdanningssjefen gjennomfører.

Opplæringsinstitusjonene, skoler og opplæringskontor, bes legge prosedyrene som er beskrevet i dette dokumentet inn i sine rutinebeskrivelser og lage system for å sikre at nytilsatte og nye medlemsbedrifter får denne informasjonen.

Informasjonsheftet og skjemaer som benyttes av skoler blir holdt oppdatert på fylkeskommunenes [hjemmeside](#).

Tromsø 21.12.2011

Sedolf Sletli
Fylkesutdanningssjef

Kirsti M.H. Mæland
Kirsti M.H. Mæland

2. Videregående opplæring

2.1. Rett til videregående opplæring

Opplæringsloven § 3-1 uttrykker:

"Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års heiltids videregående opplæring."

Opplæringsloven § 3-1, 6. ledd:

"Søkjere har rett til inntak på eitt av tre alternative utdanningsprogram på videregående trinn 1 som dei har søkt på, og til to års videregående opplæring innanfor utdanningsprogrammet."

2.2. Vilkår for inntak til videregående trinn 1

Forskrift til opplæringsloven 6-10 uttrykker:

"Vilkår for inntak til utdanningsprogram på videregående trinn 1 er vitnemål eller stadfesting på at søkjaren fyller eitt av desse vilkåra:

- a. har gjennomgått norsk grunnskole*
- b. har gjennomgått allmenn grunnskoleopplæring i utlandet i minst 9 år eller har kunnskap og dugleik på nivå med norsk grunnskole*
- c. er skriven ut av grunnskolen etter opplæringslova § 2-1 fjerde ledd*
- d. har tilsvarende realkompetanse jf. § 6-27.*

2.3. Tilpasset opplæring

I opplæringsloven § 1-3 står:

"Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten."

I Læringsplakaten heter det at: *"Skolen og lærebedriften skal fremme tilpassa opplæring og varierte arbeidsmåter."*

I St.meld.nr.16 (2006-2007) er følgende uttrykt: *"Det som kjennetegner tilpasset opplæring er variasjon i bruk av arbeidsoppgaver, lærestoff, arbeidsmåter, læremidler og variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen."* Dette må sees i sammenheng med elevenes alder og utviklingsnivå. Videre står det: *"det handler om å legge til rette betingelser og gi støtte som bidrar til at alle elever får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Organiseringen av opplæringen vil kunne variere i tråd med det lærings situasjonen krever."*

Det er et mål at den ordinært tilpassa opplæringen skal bli så god at færrest mulig har behov for spesialundervisning.

2.4. Rett til spesialundervisning

Spesialundervisning er også tilpasset opplæring, men en individuell rett. Det er et juridisk skille mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning. Når en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinært tilpassa opplæringa, utløses en juridisk rett til spesialundervisning.

Retten til spesialundervisning er hjemlet i opplæringsloven § 5-1 og sier:

"Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning".

Saksbehandlingen i samband med vedtak om spesialundervisning er hjemlet i opplæringsloven § 5-4. Elev eller foresatte kan kreve at skolen gjør nødvendige undersøkelser for å finne ut om eleven har behov for spesialundervisning. Dersom skolen får mistanke om at eleven ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen skal **undervisningspersonalet vurdere om eleven har behov for spesialundervisning og melde fra til rektor dersom slike behov avdekkes**. Det skal innhentes samtykke fra elev og/eller foresatte før det sendes henvisning til PP-tjenesten om utredning. Når utredning er foretatt og det foreligger en sakkyndig vurdering, kan skolen søke om spesialundervisning for eleven, dersom eleven ikke kan gå inn i allerede etablerte grupper ved skolen.

Behovet for spesialundervisning skal vurderes av sakkyndig instans, som jf. forskrift til opplæringsloven § 6-18 er pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT). De som gjennom utredning fra PP-tjenesten har fått definert et behov for spesialundervisning, kan søke om dette i forbindelse med inntaket 1. februar.

2.5. Rutiner for søknad om spesialundervisning i løpet av skoleåret

Når undervisningspersonell og PP-tjeneste har avdekket spesialundervisningsbehov for enkeltelever i løpet av skoleåret, må det først vurderes om eleven kan delta i allerede etablerte tiltak for spesialundervisning eller tilpasset opplæring. Dersom dette ikke er mulig, må rektor undersøke om det finnes midler innenfor eget budsjett som kan benyttes. Dersom det ikke finnes midler, søker rektor om spesialundervisningsmidler for eleven. Sakkyndig vurdering og plan for bruk av midlene legges ved søknaden.

2.6. Sakkyndig vurdering

Opplæringsloven § 5-6 uttrykker: *"Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørge for at det blir utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det"*.

PP-tjenesten er ansvarlig for at det, i samarbeid med andre instanser, blir utarbeidet en sakkyndig vurdering. PP-tjenesten har ansvaret for konklusjonen som trekkes.

Før fylkeskommunen gjør vedtak om spesialundervisning, skal det foreligge en sakkyndig vurdering som jf. opplæringsloven § 5-3 skal beskrive:

- *eleven sitt utbytte av det ordinære opplæringstilbodet*
- *lærevanskar hjå eleven og andre særlege forhold som er viktige for opplæringa*
- *realistiske opplæringsmål for eleven*
- *om ein kan hjelpe på dei vanskane eleven har innanfor det ordinære opplæringstilbodet*
- *kva for opplæring som gir eit forsvarleg opplæringstilbod*

En sakkyndig vurdering er rådgivende. Dersom fylkeskommunens vedtak avviker fra den sakkyndige vurderingen, skal dette grunngis jfr. opplæringsloven § 5-3, 4. ledd.

Fylkeskommunen skal se til at den sakkyndige vurderingen er i samsvar med opplæringsloven og forskriftene. Det vil hvert år bli grundig gjennomgang av sakkyndige vurderinger i

forbindelse med søknader om spesialundervisning i samband med inntaket. Sakkyndige vurderinger som er mangelfull, vil bli returnert til den sakkyndige som har skrevet uttalelsen, med kommentar om hva som mangler. Strekpunktene i opplæringsloven § 5-3 og forskrift §§ 6-19 og 6-20 er retningsgivende for kvalitetssikringsarbeidet.

3. Søknad og behandling av denne

3.1. Søknadsfrister

Felles for alle søknader er at det skal søkes elektronisk på www.vigo.no innen gjeldende frister. Brukernavn og passord blir lagt ut på MinID, som er en felles innlogging for offentlige tjenester på nett. Det sendes ut PIN-kodebrev for innlogging til MinID ved årsskiftet. Les mer om MinID på www.vilbli.no

Søknadsfristen for inntak på grunn av behov for særskild tilrettelegging (jfr. forskrift til opplæringsloven § 6-7) er **1. februar**. Det gjeld mellom anna

- a. søknader om inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram på videregående trinn 1 etter opplæringslova § 3-1 sjette ledd
- b. søknader om opplæring utover 3 år etter opplæringslova § 3-1 femte ledd
- c. søknader om spesialundervisning etter opplæringslova § 5-1 i samband med inntaket.

Fristen elles for søknader om inntak som elev til vidaregåande opplæring i skole og formidling til læreplass er **1. mars**.

3.2. Vedlegg som skal følge 1. februar søknader

Følgende vedlegg skal følge søknaden:

- Vedleggsskjema for søknad om punkt a, b, eller c i punkt 3.1
- Sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten som begrunner behovet for spesialundervisning
- Enkeltvedtak inneværende skoleår
- IOP inneværende skoleår
- Halvårsrapport 1.termin inneværende skoleår
- Karakterutskrift 1.termin inneværende skoleår
- Ved søknad om utvidet rett til et 4. eller 5. år, ny sakkyndig uttalelse fra PP-tjenesten med begrunnelse for behov.

Søknad med vedlegg og kopi av første side av det elektronisk utfylte søknadsskjemaet skal sendes til følgende tre instanser:

1. Ett eksemplar med vedlegg til den skolen søkeren har registrert på ditt første ønske
2. Ett eksemplar med vedlegg til PPT- kontoret i skoleregionen for første-ønske skolen.
3. Ett eksemplar med vedlegg til Troms fylkeskommune, Postboks 6600, 9296 Tromsø

3.3. Rett til inntak på et særskilt prioritert utdanningsprogram vg.1

Jf. opplæringsloven § 3-1 sjette ledd og forskrift § 6-20. **Søknadsfrist 1. februar.**

Vilkår for inntak til eit særskilt prioritert utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 er at søkjaren har rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3-1 første ledd og rett til spesialundervisning etter opplæringslova § 5-1. Søkjaren må dessuten ha behov for spesialundervisning på grunn av ein eller fleire av desse vanskene:

- a. sansedefektar og motoriske defektar
- b. store lærevanskar
- c. emosjonelle eller sosiale problem
- d. store sammensatte funksjonshemmingar
- e. andre funksjonshemmingar

Søkjaren har rett til inntak til det særskilt prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 dersom han eller ho har valt på grunnlag av og i samsvar med den sakkunnige vurderinga.

Den sakkunnige vurderinga skal, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-19, gjere greie for:

- a. behovet som søkjaren har for spesialundervisning
- b. problema som ligg til grunn for søknaden
- c. føresetnader og moglegheiter som søkjaren har for å meistre dei utdanningsprogramma på vidaregåande trinn 1 han eller ho har søkt, og grunngiving for at den sakkunnige tilrår det særskilt prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1
- d. vurdering av om søkjaren eventuelt har føresetnader for å meistre andre utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 enn det utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 han eller ho har ført opp som sitt primære val
- e. opplysningar om tidlegare tiltak og behov for tiltak i vidaregåande opplæring
- f. utviklingsmoglegheitene for søkjaren i det særskilt prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 som han eller ho har valt
- g. om ein reknar med at det kan bli behov for opplæring utover 3 år etter opplæringslova §3-1 femte ledd.

Fylkeskommunen skal sjå til at den sakkunnige vurderinga er i samsvar med føresegnene i dette kapitlet.

3.4. Søknader om opplæring utover 3 år

Jf. opplæringsloven § 3-1 femte ledd. **Søknadsfrist 1. februar.**

Elev som etter reglane i opplæringsloven kapittel 5 har rett til spesialundervisning, har rett til vidaregåande opplæring i inntil to år ekstra når eleven treng det i forhold til opplæringsmåla for den enkelte. Det er en forutsetning at eleven både trenger og har utbytte av mer opplæring for å kunne oppnå kompetanse på et høyer nivå enn det som er mulig innenfor treårsretten (kommentar til loven § 3-1). Dette skal vurderes av PP-tjenesten.

Det er et mål at skolene planlegger elevens overgang til arbeidsliv slik at eleven får prøve ut ulike arbeidsplasser for å identifisere aktuelle fremtidige arbeidsarenaer. Dette bør prøves ut i løpet av 2. og 3. skoleår. For elever som skal overføres til kommunale dagtilbud ansees det som nødvendig at skolen har god dialog med hjemkommunen og bidrar til en gradvis overgang.

3.5. Saksgang

Søknader om rett til inntak på et særskilt prioritert utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 og søknader om opplæring utover 3 år, blir behandlet individuelt. Innstilling til vedtak foreligger i løpet av mai måned og det sendes brev til søkeren.

Søknader om spesialundervisning i forbindelse med inntaket, blir behandlet i to runder. I første runde blir søknad om inntak behandlet, noe som skjer ved hovedinntaket i juli. Søkere med karakterer i mer enn 50% av fagene konkurrerer om skoleplass. I andre runde er det skolen søkeren har kommet inn på som vurderer spesialundervisningsbehovet. Dette blir gjort etter at søkeren har takket ja til skoleplassen. Les mer om dette i kap. 4.

3.6. Klagerett

Melding fra utdanningsetaten om inntak eller avslag på søknad om inntak er enkeltvedtak som i samsvar med forvaltningsloven kan påklages. Avslag på søknaden skal begrunnes. Klagefristen er 3 – tre – uker etter at søker har mottatt orientering om vedtaket.

Fylkeskommunen ved utdanningsetaten er første klageinstans når det gjelder inntak eller avslag om plass på videregående trinn 1, 2 eller 3 og ved inntak til en bestemt skole. Dersom fylkesrådet opprettholder vedtaket, videresendes klagen til fylkeskommunens klagenemnd for behandling. Vedtak gjort i klagenemnda er endelig og kan ikke påklages.

Fylkesmannen i Troms, v/utdanningsdirektøren, er klageinstans når det gjelder rett til spesialundervisning og rett til inntak på et særskilt prioritert utdanningsprogram på videregående trinn 1. Fylkesrådet behandler først klagen og ser om den kan tas til følge. Dersom vedtaket opprettholdes, videresendes den til Fylkesmannen i Troms. Vedtak fra Fylkesmannen er endelig og kan ikke påklages.

Klage skal framsettes av elev og/eller foresatte og det må gå tydelig frem hva det klages på. Klagen skal begrunnes.

Klagen sendes til: *Troms fylkeskommune, postboks 6600, 9296 Tromsø.*

Prosedyrer vedrørende klagebehandling er under revidering og kan bli endret.

4. Enkeltvedtak om spesialundervisning, IOP og klagerett

4.1. Enkeltvedtak

Rektorene ved de videregående skolene er delegert myndighet til å treffe vedtak om spesialundervisning. Av et enkeltvedtak om spesialundervisning skal følgende gå tydelig frem:

1. Omfang av spesialundervisningen
2. Innhold i spesialundervisningen
3. Organisering av spesialundervisningen

Enkeltvedtaket skal bygge på sakkyndig uttalelse. I enkeltvedtaket skal det gå tydelig frem hvilke fag eleven skal ha spesialundervisning i og antall timer i hvert av fagene. Det skal også gå frem om eleven får enetimer, opplæring i gruppe, antall elever i gruppa, to-lærersystem eller annet. Undervisningspersonalets kompetanse skal synliggjøres, for eksempel om det er behov for spesialpedagog, lærer eller assistent i de ulike fagene. Vurderingsfomen skal beskrives. Enkeltvedtaket skal være så tydelig at det ikke er tvil om hvilken opplæring eleven skal få.

Dersom det ikke foreligger gyldig sakkyndig vurdering for videregående opplæring, skal det treffes et **foreløpig enkeltvedtak** for en kortere tidsperiode. Dette vedtaket blir erstattet av et endelig vedtak når sakkyndig vurdering for videregående opplæring foreligger (se "Spesialundervisning" Veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning).

Lovgiverne har i opplæringsloven lagt til grunn at ingen elev har rett til et optimalt opplæringstilbud. I merknadene til § 5-1 i opplæringslova blir det understreket at "*om ein elev skal få spesialundervisning, er derfor eit stykke på veg avhengig av kva skolen har sett inn av organisatoriske og pedagogiske differensieringsiltak innanfor den ordinære opplæringen...*".

For elever som er over 18 år og som har fått utnevnt verger, må skolen be om kopi av vedtak for utnevning av verger fra kommunen. Der det er mulig kan skolen be eleven signere en samtykkeerklæring på at foresatte har rett til innsyn i opplæringen. Uten dokumentasjon på verger, evt. signert samtykke, har foresatte ikke rett til innsyn i elevens opplæring.

Enkeltvedtakene sendes Troms fylkeskommune så snart som mulig etter skolestart og senest **20. september** for nytt skoleår. Skjemaene må inneholde elevens navn og fødselsnummer.

Enkeltvedtaket kan påklages. Se kap. 4.3.

Les mer om prinsipper i opplæringen i heftet "Spesialundervisning", Veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, som finnes på www.udir.no.

4.2. Individuell opplæringsplan og halvårsvurdering

Når det er gjort vedtak om spesialundervisning, har rektor ved skolen ansvar for at det utarbeides en individuell opplæringsplan (IOP), jf. opplæringsloven § 5-5. IOPen skal være en utdypning av enkeltvedtaket. IOP skrives i fag hvor eleven skal avvike fra målene i nasjonale læreplaner. Det skal utarbeides realistiske opplæringsmål for eleven og disse skal bygge på sakkyndig uttalelse. Planen evalueres hvert halvår. Planen skal vise:

- Kompetansemålene i faget
- innholdet i opplæringen
- hvordan opplæringen skal gjennomføres

Skolen skal utarbeide elevens IOP i samarbeid med elev/foresatte og ut fra vedtak som er gjort. Målene skal være så konkrete at det er mulig å måle grad av måloppnåelse. Når elevens IOP er ferdig, underskrives den av elev/foresatte og skolen. En IOP kan senere justeres ved behov i samarbeid med elev/foresatte. Skolenes frist for å ha ferdig utarbeidet IOP for nytt skoleår er **15. oktober**.

Personale uten formell kompetanse, (miljøarbeider/assistent), kan i en viss utstrekning assistere i arbeidet med spesialundervisning, men da under faglig veiledning av pedagogisk personale eller annet fagpersonell.

Dersom elev/foresatte ikke godkjenner innholdet i vedtaket, målet, omfanget i planen og hvordan den skal gjennomføres, kan den påklages.

Elevens IOP skal evalueres hvert halvår. Denne evalueringen skal inneholde hvilken opplæring eleven har fått og hvor eleven står i forhold til måloppnåelse. Dersom det er behov for å endre målene, begrunnes dette i halvårsevalueringen.

IOP og halvårsevalueringer skal sendes til Troms fylkeskommune så snart de er ferdig utarbeidet. Alle skjemaene må inneholde elevens navn og fødselsnummer. Les mer om vurdering og dokumentasjon i fylkeskommunens "**Retningslinjer for vurdering**".

4.3. Prosedyre ved klage på spesialundervisning

Eventuell klage på vedtak om spesialundervisning sendes til skolen. Skolen skal behandle klagen i første instans. Dersom skolen ikke tar klagen til følge, må dette begrunnes. Skolen sender da klagen til Troms fylkeskommune v/utdanningsetaten. Dersom fylkesrådet opprettholder skolens vedtak, oversendes saken, med alle vedlegg som er relevant for saksbehandlingen, til Fylkesmannen i Troms for endelig avgjørelse.

4.4. Kvalitetssikring

Fylkesutdanningssjefen vil hver høst ha en gjennomgang av enkeltvedtak, IOP og halvårsrapporter som et ledd i kvalitetssikringsarbeidet. Dokumentene vil bli vurdert opp mot innholdet i den sakkyndige vurderingen. Det vil bli tatt stikkprøver fra enkeltskoler. Dersom det er noe å anmerke, vil den aktuelle skolen bli kontaktet.

5. Opplæring i bedrift

5.1. Lærekandidatordningen

En lærekandidat får opplæring i bedrift på lik linje med lærlinger, men med mål om kompetanse på nivå under fag-/svennebrev. Det er derfor en ordning egnet for elever som ikke fullfører alle fagene i den videregående skolen, og som på kort sikt ikke vil kunne ta full fagutdanning som lærling. Som minimumsnivå er det satt at opplæringen skal danne et grunnlag for en yrkesutøvelse. Dette betyr at opplæringens innhold må være slik at kandidaten etter bestått kompetanseprøve, kan søke arbeid på bakgrunn av oppnådd kompetanse, også i andre bedrifter enn der opplæringen er gitt. Det er mulig å konvertere en opplæringskontrakt til lærekontrakt, og man kan også gå opp til en full fag-/svenneprøve på et tidspunkt etter at man har bestått kompetanseprøven.

I utgangspunktet følger lærekandidatordningen samme modell som lærlingordningen, med to år i skole og to år i bedrift. Det kan likevel variere hvor lang tid man er elev, før det skrives en opplæringskontrakt, og det må i hvert enkelt tilfelle vurderes hvilken helhetlig løsning som er best for eleven. En elev bør imidlertid ha tatt deler av et Vg1, og helst også deler av Vg2, før det skrives opplæringskontrakt. I tillegg må eleven ha en sosial kompetanse som samsvarer med bedriftens/bransjens forventninger. Dette er viktig for å unngå at kontrakter heves på grunn av lærekandidatens manglende sosiale kompetanse.

En lærekandidat inngår opplæringskontrakt med tanke på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøve (Opplæringsloven § 4-1).

Målet er at lærekandidaten skal:

- få opplæring i bedrift etter en individuell opplæringsplan
- mestre opplæringssituasjonen
- oppnå så høy kompetanse som mulig
- bli best mulig kvalifisert for arbeidslivet

Dersom en lærekandidat ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet i bedriften, har hun/han i henhold til opplæringsloven § 4-2 rett til spesialundervisning på lik linje med elever. I slike tilfeller må lærekandidaten ha sakkyndig vurdering fra PPT (se kap. 2.6). Lærekandidaten, lærebedriften eller foresatte kan anmode om at PPT foretar en sakkyndig vurdering. Lærekandidaten kan ikke henvises til PPT uten at vedkommende samtykker.

5.2. Viktige begreper

Opplæringskontrakt

- Er en gjensidig bindende skriftlig kontrakt mellom en lærekandidat og en lærebedrift (opplæringskontor); jfr. opplæringsloven § 4-5
- Det skal utarbeides en opplæringsplan spesielt for lærekandidaten ved inngåelse av opplæringskontrakten. Læringsmålene skal hentes fra den nasjonale læreplanen for Vg3 i det aktuelle lærefaget
- Skal sikre opplæringen i henhold til opplæringsloven m/forskrifter
- Skal godkjennes av Troms fylkeskommune ved utdanningsetaten

Opplæringsplan

- Er en individuell plan for opplæringen som skal utarbeides etter egen mal for Troms (se www.tromsfylke.no > Videregående opplæring > Fagopplæring > Lærebedrifter)
- Skolen skal etter forespørsel bistå bedriften med å utarbeide opplæringsplanen.
- Skal si noe om lærekandidatens læreforutsetninger, definere arbeidsområder og delmål og læringsmål knyttet til Vg3-læreplanen, beskrive organisering og underveisvurdering.
- Opplæringsplanen kan endres underveis i løpet av læretida
- Inneholder en planlagt sluttkompetanse ut fra valgte opplæringsmål (beskrivelse av arbeidet kandidaten skal kunne utføre, både hva vedkommende skal gjøre og hvilken kvalitet (og kvantitet) det skal være på arbeidet).
- Er utgangspunktet for kompetanseprøven

Kompetanseprøve

- Er en prøve for lærekandidater i slutten av opplæringsløpet; jfr. opplæringsloven § 4-4
- Er en måte å foreta sluttvurderingen på. Skal skje ute i bedriften, og skal prøve en størst mulig del av kompetansebeskrivelsen
- Kompetanseprøven vurderes av fylkeskommunens prøvenemnd i faget

Kompetansebevis

- Er den formelle sluttdokumentasjonen for lærekandidater

Samarbeid skole/næringsliv

- Er viktig for å avklare elevens muligheter i bedrift. Bidrar til å avklare behov for ytterligere opplæring i skole, samt hvilke krav bedriften stiller til sosial kompetanse og egnethet for faget.

Vurderings- og planleggingssamtale

- Er en samtale som skal gjennomføres i lærebedriften en gang i halvåret
- Utgangspunktet for samtalen er vurderingsskjemaet fra opplæringsplanen. Det som skal vurderes er hva lærekandidaten har lært og hva som gjenstår av opplæring. Etter dette skal arbeid og mål for neste periode planlegges

5.3. Hvem er aktører?

Skolene

Skolene har hovedansvaret for å sikre en god overgang fra skole til bedrift. I dette ligger det å gi veiledning i forhold til yrkesvalg, bedriftsvalg og nivå på opplæringen ut fra elevens læreforutsetninger. Det er også viktig å synliggjøre bedriftens krav og forventninger for eleven, særlig til sosial kompetanse.

Ved søking om opplæringskontrakt må dette ønsket føres opp som førstevalg. I tillegg til gjenpart av det elektroniske søknadsskjemaet, skal følgende vedlegg legges ved søknaden:

- Søknadsfrist er 1. februar
- Vedleggsskjema for søknad om spesialundervisning
- Sakkyndig vurdering fra PPT
- Ved søknad om utvidet rett til et 4. eller 5.opplæringsår, skal sakkyndig uttalelse fra PPT foreligge, med begrunnelse for behov
- Beskrivelse av innhold i (og evt. evaluering av) Prosjekt til fordypning

Søkere til opplæringskontrakter bør i utgangspunktet allerede ha etablert en kontakt med en lærebedrift som ønsker å ta inn vedkommende som lærekandidat. For å sikre at rettighetslever får et tilbud og ikke faller utenfor systemet, er det viktig at søking skjer på korrekt måte på www.vigo.no innen søknadsfristene.

Elever som kommer rett fra grunnskole og søker som lærekandidat skal søkes inn via PYK-tilbudet.

Bedriftene

I tillegg til å være arbeidsgiver, er bedriften ansvarlig for å sikre at innholdet i opplæringsplanen blir best mulig, og for at opplæringen følger opplæringsplanen. I tilfeller der bedriften ser at opplæringsplanen må forandres, tas det kontakt med utdanningsetaten. Bedriften er videre ansvarlig for at lærekandidaten får god oppfølging, og at det gjennomføres minimum 1 dokumentert *vurderings- og planleggingssamtale* hvert halvår. Tre måneder før opplæringskontraktens utløp melder bedriften lærekandidaten opp til kompetanseprøve.

Opplæringskontorene

De fleste bransjer har et opplæringskontor, men tilknytning til dette er frivillig for den enkelte bedrift. Dersom en bedrift er tilknyttet et opplæringskontor, er opplæringskontoret juridisk ansvarlig for opplæringen. Opplæringskontrakten skrives mellom opplæringskontoret og lærekandidaten.

Utdanningsetaten

Utdanningsetaten har hovedansvaret for oppfølgingen av både lærlinger og lærekandidater. Utdanningsetaten har ansvaret for å ha en oppdatert oversikt over godkjente lærebedrifter, og skal kunne være en støtte til skolene i prosessen med å finne egnede bedrifter. Videre har de ansvaret for å godkjenne opplæringsplanen som lages for lærekandidaten, noe de gjør når de godkjenner opplæringskontrakten.

6. Rett til opplæring i og på tegnspråk

6.1. Tegnspråk

Opplæringsloven § 3-9 uttrykker: *"Ungdom som har rett til videregående opplæring etter § 3-1 og som har teiknspråk som førstespråk, eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til å velje videregående opplæring i og på teiknspråk i eit teiknspråkleg miljø, etter andre leddet, eller rett til å velje å bruke tolk i ordinære videregående skolar. Det same gjeld vaksne som er tekne inn til videregående opplæring utan rett etter § 3-1. Før fylkeskommunen gjer vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering."*

Retten til opplæring i og på tegnspråk, i et tegnspråklig miljø, er avgrenset til de kurstilbudene disse skolene kan gi. Heimdal videregående skole i Trondheim tilbyr opplæring for ungdom fra Troms i og på tegnspråk i de kurstilbudene skolen har.

Søknad sendes i 3 eksemplarer **innen 1. februar** til Troms fylkeskommune, postboks 6600, 9296 Tromsø.

7. Rett til opplæring i punktskrift

7.1. Punktskrift

Opplæringsloven § 3-10 uttrykker: *"Sterkt svaksynte og blinde elevar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg frem på skolen, til og frå skolen og i heime-miljøet". Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastset i forskrift etter § 3-2 og § 3-4 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre sakkunnig vurdering."*

Søknad sendes i 3 eksemplarer **innen 1. februar** til Troms fylkeskommune, postboks 6600, 9296 Tromsø.

8. Tilrettelagt botilbud

8.1. Internat ved Rå videregående skole

Rå videregående skole kan tilby et vernet botilbud i skolens internat for psykisk funksjonshemmet ungdom som på grunn av avstanden til skolen ikke kan bo hjemme. Ungdom fra Harstad-regionen prioriteres men også andre i fylket kan søke. Vernet botilbud i internatet forutsetter en skriftlig garanti fra hjemkommunen om økonomisk dekning av elevens andel av kostnadene. Garanti må vedlegges søknaden pr. **1. februar**.

Dersom hjemkommunen ikke gir tilsagn om økonomisk garanti for vernet botilbud i internatet innen **1. februar**, vil eleven få tilbud om opplæring på den videregående skolen som ligger nærmest hjemmet.

Dersom det er spørsmål rundt dette kan en ta kontakt med Rå videregående skole eller internatet.

9. Minoritetsspråklige søkere

9.1. Vilkår for inntak til videregående opplæring

Forutsetningen for inntak til videregående opplæring er søkeren kan dokumentere

- Oppholdstillatelse
- Gjennomført norsk grunnskole eller
- allmenn grunnopplæring i utlandet i minst 9 år eller
- kunnskaper og ferdigheter på nivå med norsk grunnskole

(Oppl.l. § 3-1, 1. Ledd, §§ 6-9 og 6-10 i forskrift).

Mindreårige asylsøkere har ikke rett til inntak selv om de oppfyller ett av kravene over. Enslige mindreårige asylsøkere kan tas inn i påvente av vedtak om oppholdstillatelse. Det gis ikke fullføringsrett ved avslag på denne søknaden. Troms fylkes generelle regler for flytting gjelder også for minoritetsspråklige elever. Det vil i sin alminnelighet kreves folkeregistrert bostedsadresse for å bli vurdert for inntak.

9.2. Søkere fra grunnskolen 16-20 år – hvem har ungdomsrett?

- 1: Søkere som skrives ut fra 10. trinn i norsk grunnskole **har** rett til inntak i videregående opplæring uavhengig hvilke ferdigheter de har idet de blir skrevet ut. (Udir-7-2009 og oppl.l. §3-40 i forskrift).
- 2: Ungdom fra de nordiske land eller barn av arbeidstakere fra andre EØS-land **har** samme rett til videregående opplæring som ungdom med utdanning fra norsk grunnskole. Vitnemål fra grunnopplæring i utlandet må være oversatt til engelsk/norsk av godkjent translatør.
- 3: Søkere med fullført grunnskole fra andre land **kan** gis rett til inntak i videregående opplæring. Vitnemål fra grunnopplæring fra hjemlandet må være oversatt til engelsk/norsk av godkjent translatør.

Ungdommer fra gruppe 3, som ikke kan dokumentere inntakskompetanse for videregående opplæring, vil ved innsøking til videregående opplæring bli betegnet som *søkere uten ungdomsrett* (se pkt 9.5)

9.3. Voksne 20-24 år med ungdomsrett

- 1: Søkere som kan fremlegge dokumentasjon på opplæring tilsvarende norsk grunnskole har rett til videregående opplæring. Følgende dokumenter skal sendes Troms fylkeskommune pb. 6600, 9296 Tromsø:
 - Vitnemål som er oversatt til norsk eller engelsk av godkjent translatør
 - Gyldig oppholdstillatelse
 - Utskrift av dokumentasjon som viser antall timer gjennomført norskopplæring.

Det er ikke anledning å kreve norskkompetanse på noe nivå fra noen av søkergruppene til videregående opplæring.

For å være best mulig forberedt anbefaler vi likevel nyankomne innvandrere å ta ut sin rett til norskopplæring før det søkes om inntak ved en videregående skole. Ansvarlig for tilbud etter introduksjonsloven er den enkelte bostedskommune. Unntaket er i Salangen kommune der Indre Troms videregående skole, avdeling Sjøvegan, gir tilbud om norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Tilbudet gis på vegne av kommunen. Ta kontakt med skolen for nærmere informasjon om tilbudet.

2: Søkere som ikke kan fremlegge dokumentasjon på gjennomført grunnskoleopplæring fra Norge eller eget hjemland vil komme i gruppen *søkere uten ungdomsrett* (se pkt 9.5)

9.4. Voksne over 25 år som søker til ordinært tilbud

Minoritetsspråklige søkere som har gjennomført grunnskole som voksne må dokumentere eksamener fra følgende fag: norsk, engelsk, og matematikk, samt valgfritt to av fagene matematikk muntlig, naturfag, samfunnsfag, eller RLE (§ 4a-1 grunnskoleopplæring for voksne). I tillegg til utskrift fra opplæringsinstitusjonen må søker fremlegge oppholdstillatelse. Søknaden vil bli behandlet likt som øvrige søkere til ordinære tilbud.

For mer informasjon og veiledning om opplæringstilbudet til voksne i Troms fylke klikk [HER](#)

9.5 Søker uten ungdomsrett: 16-24 åringer som ikke kan dokumentere grunnskole- kompetanse

Ungdommer som ikke kan dokumentere gjennomført grunnskole fra Norge, eller tilsvarende opplæring fra hjemlandet, må fremlegge eksamener på grunnskolenivå i fagene norsk, engelsk, og matematikk, samt valgfritt to av fagene matematikk muntlig, naturfag, samfunnsfag, eller RLE (opplæringsloven § 3-33, 1.ledd i fsk.). For ungdommer som ikke kan dokumentere overnevnte grunnskoleeksamener vil det være et fylkeskommunalt ansvar å gjøre fagkartlegginger som viser om søker er kvalifisert til inntak i videregående opplæring (fvl § 17) og Udir 7-2009

Fra og med skoleåret 2010-2011 har Troms fylkeskommune gitt tilbud om kompetansekartlegging i fagene matematikk, engelsk, i tillegg til valg mellom to av fagene matematikk muntlig, naturfag og samfunnsfag. Fylkeskommunen har valgt og ikke tilby kompetansekartlegging i faget RLE, fordi dette ikke er undervisningsfag i videregående opplæring.

9.6. Kompetansekartlegging

Fra og med skoleåret 2011-2012 vil kompetansekartleggingen skje i en 2 trinnsmodell. Tilbudet gis til ungdommer uten ungdomsrett (gruppe 3 pkt. 9.2) samt andre (gruppe 2 pkt. 9.3).

Minoritetsspråklige elever som er utskrevet fra 10. klassetrinn i Norsk grunnskole vil ikke omfattes av ordningen, uavhengig tid i grunnskolen eller kompetansenivå, ved innsøking til videregående opplæring.

Ved kompetansekartleggingens første trinn bes søkerne fremlegge vitnemål/attester som viser at de har kunnskaper på grunnskolenivå i fagene matematikk, engelsk, og enten matematikk muntlig, naturfag, eller samfunnsfag. Det vil si samlet 4 fag.

Alle søknader vurderes individuelt i forhold til opplæringsloven kapittel 3 og inntaksforskriften § 6-10. Søkerne skal i tillegg til Vigo søknad fylle ut en forenklet kompetansekartlegging som gir de fylkeskommunale fagkonsulentene grunnlag for å vurdere om søkeren har forutsetninger for å mestre en utvidet kartlegging. Søkerne må bestå i nevnte 4 fag før de får anledning å fremme søknad om inntak til videregående opplæring se pkt. 9.5 avsnitt 2.

9.6. Søknad om særskilt språkopplæring i skolen

Søkere som har svake norskkunnskaper kan etter inntak på en videregående skole fremme søknad om timer til særskilt språkopplæring. Om nødvendig også kan søkeren også ha rett til tospråklig opplæring i øvrige undervisningsfag i skolen. Dette vil de bare ha krav på inntil de har tilstrekkelige norskkunnskaper til å kunne følge med i den ordinære undervisningen som blir gitt. Rektor fattet vedtak ut fra gjeldende regler om enkeltvedtak og søkers rett til klagebehandling (oppl. 3-12 og fvl § 28).

Før det fattes vedtak om særskilt språkopplæring skal det utføres kartlegging av søkers språknivå. Udir har gitt ut kartleggingsmateriell som skal benyttes. Kartleggingsmateriellet skal også brukes underveis i opplæringsløpet, og gi skole og elev informasjon om elevens utvikling.

Skoleeier kan selv bestemme om den særskilte norskopplæringen skal gis etter Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter eller i form av særskilt tilpasning innenfor den ordinære læreplanen i norsk. Læreplaner og veiledning til læreplaner finnes på GREP

Departementet har gitt fylkeskommunene valgfrihet i forhold til bruken av læreplaner. I Troms fylke har skoleeier delegert beslutningen til den enkelte skole.

Søkere til tilbud særskilt organisert for voksne har ikke rett til særskilt språkopplæring. Dette er gjerne søkere som er over 25 år og som har fullført grunnskolen, eller som kan dokumentere tilsvarende opplæring i Norge eller annet land. Begrunnelsen for ikke å gi søkere med voksenrett rett til særskilt språkopplæring er at tilbudet i utgangspunktet skal være tilpasset den enkelte deltaker (Oppl. § 4A-3). Det fremgår av forarbeidene til opplæringslovens § 4A-3, om Rett til videregående opplæring for voksne, at søkere har rett til vurdering av realkompetansen sin samt utstedelse av et kompetansebevis.

9.7 Søknad om 4. og 5. opplæringsår

Ved lovendring i 2009 ble minoritetsspråklige elever gitt rett til utvidet tid i videregående opplæring med inntil 2 år. Dette med bakgrunn i kunnskapen om at mange som har hatt annet enn norsk som morsmål gjennom hele skoleløpet vil trenge lenger tid enn 3 år for å gjennomføre videregående opplæring. Retten til utvidet tid gjelder for elever som får særskilt språkopplæring etter opplæringslovens § 3-12. Det er ikke et vilkår at eleven har kommet til landet seint i grunnskoleløpet for å få rett til inntil 2 år ekstra tid i videregående opplæring. Det er videre presisert at det skal være det konkrete behovet for utvidet tid som skal virke styrende for rettsvurderingen, og at det således skal foreligge en sakkyndig vurdering om elevens behov for utvidet tid. PPT må gjøre en vurdering ut fra elevens behov for utvidet tid jamfør lovverkets bestemmelser i §§ 5-1, 3-1, 5. ledd. Tjenesten må gjøre en konkret vurdering av hvilke opplæringsmål som gjenstår av elevens fagplaner, og hvor realistisk det er for eleven å nå disse. Videre må det sies noe om eventuelle hjelpetiltak som må iverksettes.

10. Gjesteelever

10.1. Prosedyre

Søkere fra annet fylke, som søker om spesialundervisning i forbindelse med inntaket i Troms, sender søknad med alle vedlegg til sitt hjemfylke. Det er hjemfylket som behandler søknaden og som videresender søknaden med alle vedlegg til skolefylket med forespørsel om å få kjøpe en plass.

Hjemfylket gjør vedtak om spesialundervisning og tildeler ressurs til opplæringen. Elevens hjemfylke foretar inntaket og sender inntaksmelding til eleven med gjenpart til skolefylket. Enkeltvedtak om spesialundervisning, IOP og halvårsrapporter utarbeides av skolen og sendes både elevens hjemfylke og Troms fylkeskommune.

11. Opplæring i sosiale og medisinske institusjoner

11.1 SMI-skolens ansvarsområde

Troms fylkeskommune har ansvar for videreføring og vedlikehold av opplæringstilbudet til elever som er innlagt/innskrevet ved sosiale eller medisinske institusjoner. Skolens ansvar reguleres i pasientrettighetslovens § 6-4 *om barns rett til opplæring i helseinstitusjon*, og opplæringslovens § 13-2 *om fylkeskommunens plikt til å sørge for grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp, og videregående opplæring i institusjoner etter barnevernloven*, samt i 13-3a *om fylkeskommunes plikt til å sørge for grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp og videregående opplæring i helseinstitusjoner som er eid av regionale helseforetak*.

SMI-skolens elever kommer fra hele helseregion 5 og fordeler seg på følgende avdelinger:

Avdeling BUPA (barne- og ungdomspsykiatrisk): Gir undervisningstilbud til de elever som til enhver tid er lagt inn ved ungdomspsykiatrisk seksjon (UPS), regionscenter for spiseforstyrrelser ved UNN BUPA (RSS). Avdelingen gir undervisningstilbud på grunn- og videregående skoles nivå.

Avdeling Åsgård: Gir undervisningstilbud til de elever som til enhver tid er lagt inn ved voksenpsykiatrisk avdeling ved UNN, Færingen Terapeutiske Samfunn og RE-start, Tromsø. Avdelingen gir undervisningstilbud til på grunn- og videregående skoles nivå, der målet er deleksamen.

UNN: Somatisk avdeling som gir tilbud til elever på grunn- og videregående skoles nivå. I tillegg gis tilbud om spesialundervisning på førskolenivå.

Silsand Ungdomshjem: BUFETAT's akuttinstitusjon. Ment for korttidsplassering og barnevernfaglig utredning. Skolen gir tilbud om opplæring både på grunn- og videregående skoles nivå.

11.2. Opplæring for barn og ungdom i sosiale institusjoner

Opplæring for barn og ungdom som er bosatt i sosiale institusjoner er hjemlet i opplæringsloven § 13-2, som uttrykker *fylkeskommunens plikt til å sørge for grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp, og videregående opplæring i institusjoner etter barnevernloven.*

Bufetats regionale fagteam og institusjoner skal sende melding til Troms fylkeskommune når vedtak om plassering og utskrivning i institusjon foreligger. Dette gjelder også private institusjoner som Bufetat til enhver tid har avtale med.

Troms fylkeskommune inngår opplæringsavtaler med kommuner der de sosiale institusjonene ligger. Avtalene skal regulere forhold som ressurser til kommunene, delegering av ansvar på områder dette er naturlig, og forpliktelse til å utarbeide og sende inn rapporter som IOP og halvårsevalueringer til Troms fylkeskommune. Sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP bør være ferdig utarbeidet **innen 1 måned** etter at eleven har begynt på skolen.

For elever som ikke har spesialundervisning, skal kommunene hvert halvår sende inn rapport over opplæring som er gitt og elevens resultater. Det skal gå frem av avtalene hvilken periode avtalen gjelder for og en plan for fornyelse, evt. videreføring. Troms fylkeskommune forbeholder seg retten til å holde igjen utbetaling av ressurser dersom kommunen ikke overholder avtaler om å sende inn nevnte rapporter.

Elever som har behov for utredning fra PP-tjenesten, skal få dette ved fylkeskommunens regionale PP-kontor som ligger nærmest institusjonen.

Barn og unge i og under opplæringspliktig alder som plasseres i fosterhjem, beredskapshjem eller ungdomshjem er et kommunalt ansvar.

12. Voksenopplæring

12.1. Voksenrett

Opplæringsloven §4A-3, 1. ledd:

"Voksne som har fullført grunnskolen eller tilsvarende, men som ikke har fullført videregående opplæring, har etter søknad rett til videregående opplæring. Første punktum gjeld voksne frå og med det året dei fyller 25 år."

Opplæringen skal være gratis og tilrettelagt den enkeltes realkompetanse, behov og livssituasjon for øvrig. Det betyr at voksne som ønsker å ta utdanning, skal kunne gjøre det der de bor og i en kombinasjon med arbeid og sosiale forpliktelser. Tilbudene opprettes på bakgrunn av hva voksne til enhver tid etterspør.

Søknad om realkompetansevurdering og/eller opplæring spesielt organisert for voksne gjøres på www.vigo.no/voksenopplæring/realkompetansevurdering.

13. Pedagogisk-Psykologisk tjeneste

13.1. Arbeidsområde

Pedagogisk-psykologisk tjeneste er hjemlet i opplæringslovens § 5-6 hvor det fremgår at hver kommune og fylkeskommune skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Tjenesten skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der loven krever dette.

Fra og med 01.01.11 vil Troms fylkeskommune ha etablert egen fylkeskommunal PP-tjeneste. Elever, lærlinger eller lærekandidater PPT har kontakt med møter ved tjenesten for utredning av evt. lærevansker eller for samtaler med utgangspunkt i evt. psykososiale vansker samt for rådgivning av mer generell karakter. På skolene ytes veiledning i forhold til skolens personale. Enkeltelevs utfordringer drøftes, og organisering av sosialpedagogiske- og spesialpedagogiske tiltak vurderes i samråd med eleven selv, dennes foresatte og skolens personale.

Enhver som ønsker kontakt, kan henvende seg direkte til tjenesten. Elever kan også bli henvist til tjenesten gjennom skolenes rådgivere, lærere eller helsesøster.

Skoler som ser behov for sakkyndig vurdering for enkeltelever i forbindelse med søknad til nytt skoleår, bes melde slike saker til PPT senest **1. desember**, før nytt skoleår.

14. Oppfølgingstjenesten

14.1. Arbeidsområde

Oppfølgingstjenesten er en lovfestet tjeneste for all ungdom som har rett til videregående opplæring og av en eller annen grunn ikke bruker denne retten. Ved justeringen av forskriftene til opplæringsloven i 2005 ble det satt en øvre aldersgrense på 21 år for rett til oppfølgingstjeneste. Forskriften for tjenesten sier at OT kan arbeide forebyggende i samarbeid med rådgivertjenesten i grunnskole og videregående opplæring.

Oppfølgingstjenesten skal ha oversikt over målgruppen for tjenesten og sørge for at alle får et tilbud (opplæringsloven § 3-6). For å oppfylle dette forsøker regionkoordinatorene for tjenesten å etablere kontakt med alle i målgruppen og sørge for at alle får nødvendig informasjon om OT. I denne sammenhengen er det viktig å skille mellom begrepene "tilbud" og "tiltak". Gjennom kontakt med tjenesten får alle i målgruppen tilbud om informasjon, veiledning og orientering om kvalifiserende tiltak. Kontakt og veiledning kan senere, i samarbeid med delansvarlige parter for tjenesten, føre til tiltak som arbeidspraksis, kortere kurs eller annen hjelp for å komme i gang med meningsfull aktivitet i samfunnslivet. Tiltak er avhengig av aktiv medvirkning fra ungdommen selv og at det finnes motivasjon for dette.

